

М. В. Старинський,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
та банківського права ДВНЗ
«Українська Академія банківської справи НБУ»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА

Події останнього десятиліття, що відбулися в Україні дають підстави з впевненістю говорити, що Україна, як молода, незалежна держава твердо стала на шлях розбудови своєї державності. Конституція та інші законодавчі акти все більше і більше наповнюються конкретним практичним змістом, «правила» соціально-політичної гри набувають все більш конкретних меж. Починають виникати відповідні вітчизняні традиції призначення, контролю та зміни представників влади, інколи за активної участі громадянського суспільства. Але як показує практика, в більшості випадків дії представників влади досить часто є недалекоглядними та недостатньо обґрунтованими. Незмінно приходиться час звернення до більш раціональних, «точних» методів державного будівництва, розбудови української державності та розробці і аналізі більш науково обґрунтованих моделей цього складного процесу.

На цьому тлі активне включення в цей процес представників юридичної науки, особливо представників адміністративного права та державного управління, є конче необхідним і важливим для подальшого розвитку становлення українського суспільства. Є цілком виправдані сподівання, що саме вони зможуть надати більш прийнятні та адекватні пропозиції для подальшого розвитку Української держави.

В рамках нашого огляду ми лише спробуємо вказати на головні, на нашу думку, проблемні питання у взаємодії держави та суспільства, вирішення яких дасть можливість окреслити головні напрямки, яким слід приділяти увагу для інтенсивного розвитку українського суспільства і які потребують підвищеної уваги представників юридичної науки.

Аналіз соціально-економічної та політико-правової ситуації сучасної України дає підстави говорити про декілька центральних напрямків її розвитку які є вельми важливими для подальших трансформацій держави в бік наближення її до когорти демократичних, правових та незалежних держав і яким варто приділити особливу увагу. До таких напрямків, на нашу думку, можна віднести:

– остаточне утвердження пріоритету людини, громадянина над пріоритетом держави;

– побудова адекватної моделі регулювання державою економічних відносин.

Говорячи про остаточне утвердження пріоритету людини, громадянина над пріоритетом держави слід вказати, що провідний фахівець української адміністративної юридичної науки професор В.Б. Авер'янов ще в кінці 90-х років висунув «людноцентриську» концепцію побудови державної влади в Україні. Вказав на необхідність визнання пріоритету людини, її законних прав та інтересів перед інтересами держави. Наголошував на тому, що саме така модель побудови Української держави є тією віхою, що дасть можливість Україні утвердитись як демократичній державі з європейськими цінностями. Проте не дивлячись на те, що поступово ідеї Вадима Борисовича Авер'янова починають все більше і більше цікавити наукову та політичну еліти, за його ж влучним висловом «дотепер в українському суспільстві ще не усвідомлено простої істини, що влада – це не панування осіб, наділених владними повноваженнями, а служіння цих осіб на користь загального блага людей» [1]. Це призводить до не усвідомлення деякими представниками влади своєї ролі в українському суспільстві, що тягне за собою виникнення перепон на шляху впровадження в життя зазначеної «людноцентриської» концепції державної влади.

Безумовно, не можна говорити, що в українському суспільстві не здійснюється жодних змін. Варто вказати, що «надто повільно здійснювана в Україні адміністративна реформа за своєю головною суттю спрямовується на радикальну трансформацію взаємостосунків між державою і людиною на дійсно демократичних засадах» [2]. Проте, враховуючи останні події, які відбуваються в українській державі, вар-

то вказати, що вона (реформа) все далі і далі віддаляється від ідеалу, який був запропонований видатним вченим.

Як видається, вихідною ідеєю, яка має стати безумовним правилом життя української влади, має стати визнання самоцінності кожної людини, непорушності її природних та інших основних прав і свобод, необхідність служіння ідеалам та цінностям верховенства права.

Зазначене дає можливість з впевненістю говорити про наявність об'єктивної необхідності подальшого впровадження в життя людиноцентриської концепції побудови державної влади в Україні та активно включення наукової юридичної еліти в подальшу її розробку та вдосконалення. Варто позбавити українську адміністративну юридичну науку статусу «коментатора» дій державної влади і відновити та активно використовувати її функцію прогнозування.

Звертаючись до наступного напрямку розвитку державного управління в українському суспільстві, а саме – до побудови адекватної моделі регулювання державою економічних відносин варто зазначити наступне.

Аналізуючи особливості функціонування української економіки та діяльність уповноважених державою органів щодо її регулювання, можна цілком логічно прийти до висновку, що воно здійснюється за допомогою, мабуть, одного з найбільш шкідливих методів – методу спроб та помилок. Це призводить до того, що українське суспільство об'єктивно не має міцної економічної бази свого розвитку.

Намагаючись з'ясувати причини такої ситуації, ми цілком логічно приходимо до висновку про необхідність при здійсненні правового регулювання економічних відносин враховувати особливості економіки як соціально-економічного явища. В цьому аспекті варто підтримати думку Ю.О. Тихомірова, який зазначав, що «економіка – це не механічне поєднання галузей, виробництв та господарюючих суб'єктів, а цілісний соціально-економічний організм, що гармонійно розвивається в масштабах країни» [3]. При цьому варто зазначити, що розвиток економіки здійснюється не хаотично, безсистемно, а впорядковано і прогнозовано на підставі економічних законів.

Враховання такого сприйняття економіки цілком логічно дає нам підстави погодитись з думкою, що була висловлена Г.Н. Муртазаєвою та Л.П. Барташук, відповідно до якої в основу всіх без виключення правил, що регламентують суспільні відносини в сфері економіки, мають бути покладені економічні закономірності [4]. При цьому, що є особливо важливим, при створенні правових норм мають бути враховані економічні закони.

Як показують дослідження, економічні закони – це необхідні, стійко повторювані, причинно обумовлені зв'язки, які є результатом взаємодії явищ в процесі виробництва, розподілу, обміну та використання товарів, робіт та послуг. Економічні закони носять об'єктивний характер та не залежать від волі людей. Але на відміну від законів природи, економічні

закони проявляють себе через виробничу діяльність членів суспільства тільки в умовах, коли учасники ринкових відносин незалежні один від одного та на власний розсуд використовують засоби виробництва, що надані їм у власність. Недодержання (невиконання) економічних законів тягне за собою неотримання тих результатів, до яких прагнув господарюючий суб'єкт, незалежно від його волі та бажання.

Враховуючи зазначене, вважаємо, що сьогодні для інтенсивного та ефективного розвитку української держави нагальним є не лише усвідомлення та вивчення економічних законів, а й якомога точніше їх закріплення в чинному законодавстві. Це дасть можливість максимально ефективно використовувати наявні в суб'єктів господарювання ресурси та отримувати максимальний результат і, як наслідок, збільшити надходження до державного бюджету. А державу, в свою чергу, позбавить необхідності застосовувати засоби впливу на суб'єктів господарювання, які ефективно працюють, дотримуючись економічних законів, порушуючи при цьому встановлені державою правові норми.

Таким чином, на нашу думку, дотримання та подальше впровадження зазначених ідей дасть можливість Україні як молодій, незалежній державі, що позиціонує себе як демократична та економічно стабільна, дійсно досягти такого бажаного результату в своєму розвитку, як економічна стабільність та верховенство права на своїй території.

Література:

1. Демократичні засади державного управління та адміністративне право: Монографія / За заг. ред. д.ю.н. В.Б. Аверянова. – К.: Видавництво «Юридична думка», 2010. – С. 6 (496 с.)
2. Там само. – С. 7.
3. Тихомиров Ю.А. Правовое обеспечение экономики – территориальный аспект // Законодательство и экономика. – 2002. – №10. – С. 12.
4. Право и общество: от конфликта к консенсусу: Монография. / Под общ. Ред. В.П. Сальникова, Р.А. Ромашова. – СПб., 2004. – С. 420.

Старинський М. В. Проблемні питання взаємодії держави та суспільства [Текст] / М. В. Старинський // Адміністративне право України: стан і перспективи розвитку : збірник наукових праць VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 23-24 вересня 2011 р. - К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 2011. - С. 409-412.